

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «Л.Т. ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF L.T. v. UKRAINE)**

(Заява № 13459/15)

РІШЕННЯ

П.1 ст. 6 (кримінальний аспект) та пп. «с» п. 3 ст. 6 • Справедливий розгляд справи судом • Захист шляхом надання правової допомоги • Кримінальне провадження щодо заявниці призвело до її госпіталізації до психіатричного закладу • Застосовність кримінального аспекту статті 6 • Необґрунтоване видалення заявниці із зали суду першої інстанції до підтвердження її психічного розладу цим судом, у результаті чого вона не мала можливості оскаржити пред'явлені їй обвинувачення та вчинення нею злочину • Нездійснення судом першої інстанції оцінки здатності заявниці брати участь у розгляді справи • Заявниця також була позбавлена інших процесуальних прав • Призначена державою правова допомога мала серйозні та явні недоліки і завдала шкоди правам та інтересам заявниці • Відсутність належної ретельності з боку національних судів у зв'язку з цим • Попри бажання заявниці апеляційна скарга подана не була, рішення про подання такої скарги було повністю залишено на розсуд призначеного державою захисника • Згідно з відповідним національним законодавством обвинувачений не має права особисто подавати апеляційну скаргу на ухвалу у кримінальному провадженні про застосування примусових заходів • Відсутність належного обґрунтування для ненадання заявниці можливості подати апеляційну скаргу особисто • Порушена загальна справедливість провадження

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов'язковим для Суду.

СТРАСБУРГ

06 червня 2024 року

ОСТАТОЧНЕ

06.09.2024

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Л.Т. проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), Голова,
Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*),
Мартіньш Мітс (*Mārtiņš Mits*),
Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),
Марія Елосегі (*María Elósegui*),
Катержіна Шімачкова (*Kateřina Šimáčková*),
Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyy*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), Секретар секції,

з огляду на:

заяву (№ 13459/15), яку 07 березня 2015 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянка України, пані Л.Т. (далі – заявниця);

рішення не розголошувати особу заявниці громадськості (пункт 4 Правила 47 Регламенту Суду);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги за підпунктом «е» пункту 1 та пунктом 4 статті 5, статтею 6 Конвенції і статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;

зауваження, подані Урядом держави-відповідача, та зауваження, подані заявницею у відповідь;

письмові коментарі, подані неурядовою організацією «Validity Foundation – Mental Disability Advocacy Center», якій тогочасний голова П'ятої секції надав дозвіл вступити у провадження в якості третьої сторони;

після обговорення за зачиненими дверима 14 травня 2024 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа, головним чином, стосується скарги заявниці за статтею 6 Конвенції на несправедливість кримінального провадження щодо неї, яке призвело до ухвалення рішення про поміщення її до психіатричного закладу.

ФАКТИ

2. Заявниця народилася у 1982 році та проживає в м. Полтава. Її представляв пан О. Левицький, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд представляла його Уповноважений, на останніх етапах провадження, пані М. Сокоренко з Міністерства юстиції.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

I. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАЯВНИЦІ

5. 13 листопада 2013 року Н., дружина чоловіка, якого, як стверджувалося, переслідувала заявниця, подала заяву до міліції, стверджуючи, що заявниця напала на неї на вулиці, внаслідок чого вона отримала синці на обличчі та страждала від болю в шії. Було порушено кримінальне провадження.

6. 30 січня 2014 року в присутності К. (безоплатного захисника, якого залучив слідчий) заявниці було пред'явлено обвинувачення в умисному нанесенні Н. легких тілесних ушкоджень, а також допитано. Вона заперечила нанесення будь-яких тілесних ушкоджень Н.

7. Під час розслідування слідчий допитав потерпілу та свідків, а також провів відтворення обстановки та обставин події без участі заявниці. Він також склав постанову про призначення судово-психіатричної експертизи психічного стану заявниці на момент вчинення кримінального правопорушення та необхідності її примусового психіатричного лікування.

8. 05 червня 2014 року після проведення стаціонарної судово-психіатричної експертизи заявниці комісія психіатрів комунального закладу «Дніпровська клінічна психіатрична лікарня» Дніпровської обласної ради» склала акт № 120, в якому зазначила, що заявниця страждала на параноїдну шизофренію, що проявлялася у формі еротичного марення, яке супроводжувалося еротичним тлумаченням подій, що відбувалися; аномальними емоційними реакціями зі зниженням порогу агресії; і підпорядкуванням всього її укладу життя маячним ідеям і реалізації цих ідей. Експерти дійшли висновку, що заявниця була нездатною усвідомлювати та контролювати свої дії, а також була недієздатною як під час вчинення кримінального правопорушення, так і під час оцінки її стану, і за станом здоров'я потребувала поміщення до психіатричного закладу зі звичайним наглядом. Згідно з твердженнями заявниці вона не отримала копію акту і дізналася про висновок експертів лише під час подальшого судового розгляду.

9. 24 червня 2014 року у клопотанні, поданому до Київського районного суду міста Полтави (далі – районний суд), прокурор висунув заявниці обвинувачення в умисному нанесенні легких тілесних ушкоджень і просив районний суд ухвалити рішення про застосування примусових заходів медичного характеру у вигляді госпіталізації заявниці до психіатричного закладу, як передбачалося статтею 94 Кримінального кодексу України.

10. Того ж дня слідчий надав К. дозвіл на ознайомлення з матеріалами справи.

11. 03 липня 2014 року районний суд провів підготовче засідання у справі. Заявниця і К. були присутні. Згідно з твердженнями заявниці вона дізналася про це засідання і передання справи до суду з повістки, отриманої нею 02 липня 2014 року. Тоді вона безуспішно намагалася зв'язатися з К. Після засідання, під час якого вона дізналася, що К. ознайомився з матеріалами справи за її відсутності і не повідомив її про це, вона спробувала обговорити з ним цю ситуацію, але він відмовився співпрацювати, зазначивши, що вона могла найняти приватного захисника, якщо була незадоволена його поведінкою.

12. Того ж дня, 03 липня 2014 року, заявниця звернулася до районного суду із заявою про надання їй дозволу на доступ до матеріалів кримінального провадження, які знаходилися у суді, у тому числі до клопотання прокурора та будь-яких супровідних матеріалів. Вона не отримала відповіді.

13. 04 липня 2014 року заявниця звернулася до Полтавського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги з клопотанням про заміну К. іншим захисником, стверджуючи, що він діяв всупереч її інтересам.

14. Того ж дня заявниця звернулася до прокуратури з клопотанням дозволити їй ознайомитися з матеріалами кримінального провадження щодо неї та надати можливість зробити фотокопії документів, які в ньому містилися. У відповіді від 07 липня 2014 року прокуратура Полтавської області зазначила, що заявниця мала діяти через свого захисника, оскільки вона була особою, щодо якої було подано клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.

15. 08 липня 2014 року заявниця поскаржилася до районного суду на бездіяльність К. і відсутність співпраці, а також клопотала про призначення їй іншого захисника. Вона також подала заяву, оскаржуючи висновок судово-психіатричної експертизи та вимагаючи проведення нової судово-психіатричної експертизи.

16. 09 липня 2014 року районний суд провів засідання у справі. Заявницю представляла новий захисник Д., яка була призначена 08 липня 2014 року замість К., який захворів. Згідно з наданим Суду офіційним аудіозаписом засідання, на початку засідання прокурор просив суд розглянути справу за відсутності заявниці у зв'язку з тим, що неповнолітній свідок боявся прийти до суду для надання показань, оскільки побоювався за своє життя та здоров'я. Посилаючись на статтю 512 Кримінального процесуального кодексу України (див. пункт 39), прокурор стверджував, що присутність заявниці не була обов'язковою. Д. зазначила, що вона не могла висловити свою думку з цього питання, оскільки ще не бачила матеріалів справи, а тому просила суд надати їй час для ознайомлення зі справою. Районний суд задовольнив клопотання прокурора та зобов'язав заявницю залишити

зал суду. Суд ухвалив, що оскільки у справі брали участь неповнолітні свідки та справа стосувалася застосування примусових заходів медичного характеру, провадження мало проводитися за відсутності заявниці, а її інтереси мала представляти її захисник.

17. Потім суддя вирішив відкласти засідання до 14 липня 2014 року, аби надати Д. час для ознайомлення з матеріалами провадження. Водночас суддя просив Д. не повідомляти заявницю про дату наступного засідання. У відповідь Д. стверджувала, що це був її обов'язок повідомити свого клієнта про засідання, суддя ж запевнив Д., що він не буде заперечувати, якщо заявницю не буде повідомлено про засідання.

18. 10 липня 2014 року заявниця подала письмове клопотання до районного суду про доступ до документів з матеріалів справи, у тому числі акту судово-психіатричної експертизи. Посилаючись на своє клопотання від 04 липня 2014 року, вона зазначила, що прокурор відмовив їй у наданні доступу, і вказала, що вона бажала б оскаржити цей акт до суду. В матеріалах справи відсутня відповідь на це клопотання.

19. 14 липня 2014 року районний суд провів судове засідання у присутності прокурора, потерпілої та Д. Заявницю не повідомили про засідання. Районний суд заслухав показання потерпілої та свідків сторони обвинувачення. Він також вивчив акт судово-психіатричної експертизи від 05 червня 2014 року та розглянув інші документи. Д. не оскаржувала допустимість жодного з доказів і не висувала жодних заперечень чи зауважень. У своїй заключній промові, яка тривала приблизно двадцять чотири секунди, Д. стверджувала, що вона не мала чого додати і також зазначила, що з огляду на її особистий досвід спілкування із заявницею та висновок судово-психіатричної експертизи, вона залишала ухвалення рішення на розсуд суду.

20. Того ж дня районний суд постановив ухвалу. Він встановив, що заявниця вчинила злочин у вигляді умисного нанесення Н. тілесних ушкоджень. На підставі акту судово-психіатричної експертизи від 05 червня 2014 року суд також встановив, що заявниця не могла бути притягнута до відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і потребувала примусового лікування у психіатричному закладі зі звичайним наглядом. Ухвала підлягала оскарженню протягом тридцяти днів.

21. Д. не подала апеляційну скаргу на ухвалу від 14 липня 2014 року.

22. 16 липня 2014 року заявниця звернулася до районного суду зі скаргою, що вона не була повідомлена про час і дату засідання, і просила надати копію ухвали від 14 липня 2014 року. Зокрема, заявниця стверджувала, що не знала про постановлення ухвали у її справі до 15 липня 2014 року, до телефонного дзвінка від Д., яка

пояснила їй, що захисник сама не знала заздалегідь про дату засідання, а тому не могла повідомити заявницю про засідання. За клопотанням заявниці їй була надіслана копія ухвали.

23. Як впливає з вимоги заявниці за статтею 41 Конвенції (див. пункт 86), 23 липня 2014 року вона уклала договір про надання правової допомоги з обраним нею захисником, паном Левицьким (який пізніше став її представником у Суді (див. пункт 2)). Згідно з вимогами заявниці щодо справедливої сатисфакції, цей захисник надавав їй допомогу у складанні апеляційної скарги на ухвалу від 14 липня 2014 року. У своїх зауваженнях у відповідь на вимоги заявниці щодо справедливої сатисфакції, Уряд поставив під сумнів суму, яка вимагалася, зазначивши, *inter alia*, що захисник не виставляв їй рахунку за таку допомогу до 2023 року, тобто упродовж дев'яти років після стверджуваного надання послуги, тоді як договір про надання правової допомоги від 23 липня 2014 року передбачав, що він мав надавати щорічний акт виконаних робіт.

24. 28 липня 2014 року заявниця знову звернулася до районного суду з клопотанням про надання їй доступу до матеріалів провадження, зазначивши, що її попередні клопотання залишилися без відповіді. Вочевидь, це було безуспішно.

25. 12 серпня 2014 року заявниця особисто подала апеляційну скаргу на ухвалу від 14 липня 2014 року. Вона стверджувала, *inter alia*, що їй було визнано винною у злочині, якого вона не вчиняла, а районний суд свавільно видалив її із залу судового засідання та розглянув справу за її відсутності, позбавивши її можливості подати свої зауваження, допитати свідків і захистити себе особисто. Заявниця також скаржилася, що вона була позбавлена доступу до матеріалів справи, у тому числі клопотання прокуратури про застосування до неї примусових заходів медичного характеру та акту судово-психіатричної експертизи, на яких ґрунтувалася ухвала про її поміщення до психіатричного закладу. Заявниця оскаржила висновки цього акту та спосіб проведення її судово-психіатричної експертизи. Насамкінець вона стверджувала, що призначені державою захисники, які представляли її, були явно неефективними та відмовилися вжити заходів для захисту її інтересів, у тому числі подати апеляційну скаргу на ухвалу від 14 липня 2014 року. На свій захист вона подала низку доказів, у тому числі позитивні характеристики з місця свого проживання та роботи.

26. 02 вересня 2014 року за клопотанням заявниці Апеляційний суд Полтавської області (далі – апеляційний суд), який розглядав апеляційну скаргу заявниці, надав їй повний доступ до матеріалів провадження та звукозаписів судових засідань.

27. Під час засідання 09 вересня 2014 року, яке відбулося в присутності заявниці, прокурор висловив думку, що провадження слід

було закрити, оскільки заявниця не мала права подавати апеляційну скаргу. Д. підтримала позицію прокурора. Апеляційний суд ухвалив закрити апеляційне провадження без розгляду справи по суті. Суд встановив, що згідно з українським законодавством у таких справах лише захисник або законний представник заявниці мав право подавати апеляційну скаргу.

28. Заявниця подала касаційну скаргу, підтримавши свої скарги та пославшись, серед іншого, на статтю 6 Конвенції. Вона також просила в якості тимчасового заходу зупинити виконання ухвали від 14 липня 2014 року.

29. 22 вересня 2014 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ повернув касаційну скаргу заявниці без розгляду з тих же підстав, що й апеляційний суд, зазначивши, що відповідно до чинного законодавства заявниця не мала права подавати касаційну скаргу особисто.

II. ПОМІЩЕННЯ ЗАЯВНИЦІ ДО ПСИХІАТРИЧНОГО ЗАКЛАДУ

30. 22 вересня 2014 року районний суд направив копію ухвали від 14 липня 2014 року до Полтавського обласного психоневрологічного диспансеру та місцевого відділу міліції для виконання.

31. 03 жовтня 2014 року заявницю, яка до цієї дати залишалася на волі, викликали до відділу міліції, а потім примусово доставили до психоневрологічного диспансеру.

32. Ухвалою районного суду від 02 квітня 2015 року заявниці було замінено лікування у психіатричному закладі амбулаторною примусовою психіатричною допомогою. Ухвала ґрунтувалася на заяві диспансеру, у якій зазначалося, що психічне здоров'я заявниці покращилося та залишалося стабільним.

33. 17 листопада 2015 року районний суд припинив застосування примусових психіатричних заходів за заявою психіатра заявниці, який вважав, що її примусове психіатричне лікування більше не було необхідним.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

I. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ВІД 05 КВІТНЯ 2001 РОКУ (У РЕДАКЦІЇ, ЧИННІЙ НА МОМЕНТ ПОДІЙ)

34. Відповідні положення Кримінального кодексу України щодо відповідальності осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення в стані неосудності, наведені в рішенні у справі «Анатолій Руденко проти України» (*Anatoliy Rudenko v. Ukraine*), заява № 50264/08, пункт 54, від 17 квітня 2014 року).

II. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ВІД 13 КВІТНЯ 2012 РОКУ

35. Глава 39 (статті 503 – 516) Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у редакції, чинній на момент подій, встановлювала процесуальні межі розгляду кримінального провадження щодо особи, якій було пред'явлено обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення у стані неосудності, або яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу та не могла нести кримінальну відповідальність і відбувати покарання.

36. Відповідно до статті 506 особа, стосовно якої передбачалося застосування примусових заходів медичного характеру або стосовно якої було порушено провадження у справі про застосування таких заходів, користувалася правами підозрюваного та обвинуваченого в обсязі, який визначався характером розладу психічної діяльності відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснювала їх через законного представника або захисника.

37. Стаття 506 також передбачала, що, якщо характер розладу психічної діяльності чи психічної хвороби перешкоджав проведенню процесуальних дій за її участю, відповідний прокурор або суд мали право приймати рішення про проведення відповідних процесуальних дій без участі такої особи.

38. Стаття 507 передбачала обов'язкову участь захисника у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

39. Згідно зі статтею 512 КПК України участь особи, щодо якої порушено відповідне провадження, не була обов'язковою, і особа могла брати участь, якщо цьому не перешкоджав характер її психічної хвороби.

40. Згідно зі статтею 513 КПК України під час постановлення ухвали, відповідний суд повинен був з'ясувати такі питання: (i) чи мало місце кримінальне правопорушення; (ii) чи було кримінальне правопорушення вчинене особою, кримінальне провадження щодо якої розглядається; (iii) чи вчинила особа кримінальне правопорушення у стані неосудності; (iv) чи хворіла ця особа на психічну хворобу, яка виключала застосування кримінального покарання; та (v) чи слід було застосувати до особи примусовий захід медичного характеру і який саме захід слід було застосувати.

Якщо суд визнавав доведеним вчинення кримінального правопорушення особою в стані неосудності або після вчинення кримінального правопорушення особа захворіла на психічну хворобу, яка виключала застосування покарання, суд повинен був постановити ухвалу про застосування примусових заходів медичного характеру.

Якщо суд не встановив, що кримінальне правопорушення було вчинено або вчинено іншою особою, він мав постановити ухвалу про відмову в застосуванні примусових заходів медичного характеру та закрити кримінальне провадження.

Якщо було встановлено, що особа вчинила кримінальне правопорушення у стані неосудності, але на момент судового розгляду видужала або внаслідок змін у стані її здоров'я відпала потреба у застосуванні примусових заходів медичного характеру, суд мав постановити ухвалу про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Насамкінець стаття 513 передбачала, що кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру могло бути закрито судом, якщо неосудність особи на момент вчинення правопорушення не була встановлена або якщо особа, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічне захворювання, видужала. У такому випадку прокурор мав розпочати кримінальне провадження в загальному порядку.

41. Статті 393 і 425 Кодексу визначали законного представника або захисника особами, які мали право оскаржувати постанову про застосування примусових заходів медичного характеру.

42. 14 листопада 2017 року Законом України № 2205-VIII було внесено зміни до КПК України, якими було встановлено обов'язкову участь у відповідному засіданні осіб, щодо яких розглядалося застосування примусових заходів медичного характеру. Зміни також дали право особам, до яких застосовувалися примусові заходи медичного характеру, особисто звертатися до суду із заявою про припинення або зміну застосування примусового заходу медичного характеру.

III. ПОСТАНОВА ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ № 7 ВІД 03 ЧЕРВНЯ 2005 РОКУ

43. У відповідних частинах зазначено:

«З метою правильного й однакового застосування судами законодавства про примусові заходи медичного характеру і примусове лікування та усунення недоліків у судовій практиці Пленум Верховного Суду України постановляє:

...

3. ...примусові заходи медичного характеру мають застосовуватися лише за наявності у справі обґрунтованого висновку експертів-психіатрів про те, що особа страждає на психічну хворобу чи має інший психічний розлад, які зумовлюють її неосудність або обмежену осудність і викликають потребу в застосуванні щодо неї таких заходів...

Суди повинні критично оцінювати зазначені висновки [і оцінювати] з точки зору їх наукової обґрунтованості, [їхньої] переконливості й мотивованості... Ці

РІШЕННЯ У СПРАВІ «Л.Т. ПРОТИ УКРАЇНИ»

висновки є доказами у справі, які не мають наперед установленної сили, не є обов'язковими для суду, але незгода з ними має бути вмотивована у відповідних ухвалі, вирoku, постанові суду.

...

10. З урахуванням положень ст. 419 КПК, статей 3 і 25 [Закону України «Про психіатричну допомогу»], а також п. 5 принципу 18 додатка до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 18 лютого 1992 року «Захист осіб із психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги» ..., якими передбачено, що пацієнт і його представник мають право бути присутніми на будь-якому слуханні, брати в ньому участь та бути вислуханими, суди повинні забезпечувати участь у судовому засіданні захисника та особи, щодо якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру (за винятком випадків, коли цьому перешкоджає характер її захворювання), [або ж, якщо вона не бере участі] отримувати письмову відмову ... бути присутньою...»

IV. КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ, УХВАЛЕНА ГЕНЕРАЛЬНОЮ АССАМБЛЕЄЮ ООН 13 ГРУДНЯ 2006 РОКУ (РЕЗОЛЮЦІЯ A/RES/61/106)

44. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю спрямована на заохочення, захист і забезпечення повного та рівного здійснення особами з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод, та заохочення поважання до притаманної їм гідності. Україна ратифікувала її 16 грудня 2012 року. Відповідне положення цієї Конвенції передбачає:

Стаття 13 – Доступ до правосуддя

«1. Держави-учасниці забезпечують особам з інвалідністю нарівні з іншими ефективний доступ до правосуддя, зокрема передбачаючи процесуальні та відповідні вікові корективи, які полегшують виконання ними своєї ефективної ролі прямих і опосередкованих учасників, у тому числі свідків, на всіх стадіях юридичного процесу, зокрема на стадії розслідування та інших стадіях попереднього провадження.

2. Щоб сприяти забезпеченню особам з інвалідністю ефективного доступу до правосуддя, держави-учасниці сприяють належному навчанню осіб, які працюють у сфері здійснення правосуддя, зокрема в поліції та пенітенціарній системі.»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

45. Заявниця скаржилася на несправедливість кримінального провадження щодо неї. Вона посилалася на статтю 6 Конвенції, відповідна частина якої передбачає:

«1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи ... судом, який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення...

...

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

...

(с) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя.»

А. Прийнятність

46. Уряд не висловив заперечень щодо прийнятності.

47. Стосовно застосовності статті 6 Конвенції Суд зазначає, що у зв'язку з ухвалою національних органів влади щодо її психічного стану заявниця не могла нести кримінальну відповідальність (див. пункт 20), а призначені щодо неї примусові заходи не становили «покарання». Проте Суд уже встановлював, що кримінальний аспект статті 6 Конвенції був застосовний до провадження щодо обвинувачення заявника у вчиненні кримінального правопорушення, яке призвело до застосування примусових заходів медичного характеру (див. рішення у справах «Валерій Лопата проти Росії» (*Valeriy Lopata v. Russia*), заява № 19936/04, пункти 119 і 120, від 30 жовтня 2012 року та «Васенін проти Росії» (*Vasenin v. Russia*), заява № 48023/06, пункт 130, від 21 червня 2016 року). Суд не вбачає підстав дійти іншого висновку у цій справі: незалежно від його результату, оскаржуване провадження справді стосувалося обвинувачення заявниці у вчиненні кримінального правопорушення, а завдання українських судів у справі заявниці включало встановлення, чи вчиняла заявниця кримінальне правопорушення, та з'ясування, чи мала вона з огляду на її психічний стан нести кримінальну відповідальність за вчинені дії (див. пункт 40). З цього випливає, що є застосовним кримінальний аспект статті 6 Конвенції.

48. Суд вважає, що скарга за пунктом 1 статті 6 Конвенції не є ані явно необґрунтованою, ані неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Доводи сторін

(а) Заявниця

49. Заявниця стверджувала, що рішення районного суду про видалення її із зали судового засідання не мало законних підстав і було свавільним. У зв'язку з тим, що вона була видалена із залу судового засідання і не отримала доступу до матеріалів справи, вона не змогла взяти ефективну участь у судовому розгляді справи та представити свою версію подій, оскаржити докази та допитати свідків.

50. Вона також стверджувала, що призначений державою захисник, який представляв її інтереси, був явно пасивним і всупереч її інтересам відкрито підтримував позицію прокурора. Крім того, Д. не оскаржила ухвалу від 14 липня 2014 року, хоча така апеляційна скарга була єдиним реальним способом для заявниці оскаржити визнання її винною та поміщення до психіатричного закладу, оскільки згідно з національним законодавством вона не мала права подавати апеляційну скаргу особисто.

(б) Уряд

51. Уряд стверджував, що кримінальна справа була розглянута згідно з вимогами глави 39 КПК України незалежним і безстороннім судом, який постановив справедливу та обґрунтовану ухвалу на підставі доказів у матеріалах справи, таких як показання потерпілої та свідків, протокол відтворення обстановки та обставин події, а також акт судово-психіатричної експертизи.

52. Визнавши, що заявниця не була повідомлена про засідання 14 липня 2014 року та не брала участі в судовому розгляді, Уряд стверджував, що згідно з національним законодавством обвинувачені у справах, подібних до справи заявниці, не мали бути присутні у судових засіданнях. Водночас закон гарантував захист інтересів обвинуваченого із психічною хворобою шляхом надання обов'язкової правової допомоги. Таким чином, видалення заявниці із залу судового засідання не призвело до несправедливості провадження та не поставило її в невідгідне становище *vis-à-vis* сторони обвинувачення, оскільки її захисник була присутня у засіданні та забезпечувала її захист. Якби заявниця вважала, що її захисник – зокрема Д. – діяла неналежним чином, вона мала попросити суд першої інстанції замінити такого захисника.

2. Третя сторона, яка вступила в справу

53. Міжнародна правозахисна неурядова організація «Validity Foundation – Mental Disability Advocacy Center» зі штаб-квартирою в

Угорщині, стверджувала, *inter alia*, що особи з психосоціальними розладами не могли бути відсторонені від провадження, яке їх стосувалося, з огляду на однакове визнання та однакове становище згідно із законом. Вони мали право бути активними учасниками, як шляхом керування діями своїх представників, так і подання власних заяв. Було б дискримінацією припускати, що вони не могли ефективно брати участь у такому провадженні у зв'язку з їхньою психосоціальною інвалідністю. Сторона, яка вступила в справу, посилялася на документи, ухвалені авторитетними органами, у тому числі Спеціальним доповідачем ООН з проблем осіб з інвалідністю та Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю. Сторона, яка вступила в справу, підсумувала, зазначивши, що позбавлення осіб з інвалідністю права особисто брати участь у розгляді справ щодо них або позбавлення їх прямого доступу до засобів юридичного захисту становило б дискримінацію та суперечило б їхньому праву на доступ до правосуддя, що було основним елементом верховенства права.

3. Оцінка Суду

(а) Особиста присутність

(i) Загальні принципи

54. Суд нагадує, що відповідно до вимог справедливого судового розгляду особа, обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення, повинна, за загальним принципом, мати право бути присутньою та ефективно брати участь у кримінальному провадженні щодо неї. Крім того, підпункти «с», «d» і «е» пункту 3 статті 6 Конвенції гарантують «кожному обвинуваченому у вчиненні кримінального правопорушення» право «захищати себе особисто», «допитувати свідків або вимагати, щоб їх допитали» і «якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, – одержувати безоплатну допомогу перекладача»; і важко зрозуміти, як обвинувачений може скористатися цими правами за своєї відсутності (див. рішення у справі «Васенін проти Росії» (*Vasenin v. Russia*), заява № 48023/06, пункт 134, від 21 червня 2016 року).

55. Суд також нагадує, що об'єкт і мета пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції передбачають присутність обвинуваченого. Суд першої інстанції може як виняток продовжити засідання, якщо обвинувачений відсутній у зв'язку з хворобою, за умови, що його інтереси достатньою мірою захищені (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Нінн-Хансен проти Данії» (*Ninn-Hansen v. Denmark*), заява № 28972/95, с. 351, ЄСПЛ 1999-V). Проте, якщо провадження передбачає оцінку особистості та характеру обвинуваченого і його психологічного стану на момент вчинення кримінального правопорушення, і якщо результат такого провадження може завдати

йому серйозної шкоди, важливим для забезпечення справедливості провадження є його присутність у засіданні та можливість брати участь у ньому разом зі своїм захисником (див. рішення у справах «Поборнікофф проти Австрії» (*Pobornikoff v. Austria*), заява № 28501/95, пункт 31, від 03 жовтня 2000 року; «Зана проти Туреччини» (*Zana v. Turkey*), від 25 листопада 1997 року, пункти 71 – 73, Збірник рішень Європейського суду з прав людини 1997-VII та «Кремзов проти Австрії» (*Kremzow v. Austria*), від 21 вересня 1993 року, Серія А № 268).

(ii) *Застосування загальних принципів у цій справі*

56. Суд повторює, що відповідні положення КПК України вказують, що завданням національних судів у цій справі було встановлення, чи вчинила заявниця діяння, яке становило кримінальне правопорушення у вигляді умисного нанесення легких тілесних ушкоджень у стані неосудності, і, якщо так, оцінити, чи вимагав її психічний стан застосування конкретного заходу – поміщення у психоневрологічний диспансер (див. пункт 40). Таким чином, для справедливості провадження було необхідним, щоб заявниця була присутня у засіданні та мала можливість брати в ньому участь разом зі своїм захисником.

57. Проте, хоча заявниця була присутня у підготовчому засіданні та з'явилася у засідання 09 липня 2014 року, їй не дали можливості взяти участь у судовому розгляді після її видалення із залу судового засідання районним судом (див. пункт 16). У результаті судовий розгляд відбувся за відсутності заявниці, і вона не змогла оскаржити пред'явлені їй обвинувачення та висновок про необхідність поміщення її до психіатричного закладу, а також надати докази у зв'язку з цим. Факти також свідчать, що заявниця була позбавлена інших процесуальних прав, у тому числі права на ознайомлення з матеріалами справи.

58. Суд встановив, що, хоча право бути заслуханим у суді не має абсолютного характеру, воно посідає таке важливе місце в демократичному суспільстві та має таке основоположне значення для захисту особи від свавілля з боку органів державної влади, що сам факт, що особа страждає на психічну хворобу або була визнана недієздатною, не може автоматично призвести до виключення реалізації цього права загалом. Саме вразливість психічно хворого обвинуваченого посилює потребу підтримувати його права (див. рішення у справі «Г. проти Франції» (*G. v. France*), заява № 27244/09, пункт 53, від 23 лютого 2012 року). У цьому контексті органи державної влади повинні проявити належну ретельність для ефективного забезпечення права обвинуваченого бути присутнім і повинні діяти особливо обережно, коли це право порушується, щоб не

поставити психічно хворих осіб у невідгідне становище порівняно з іншими підсудними, які користуються цим правом (див. рішення у справі «Валерій Лопата проти Росії» (*Valeriy Lopata v Russia*), заява № 19936/04, пункт 125, від 30 жовтня 2012 року). Суд не переконаний, що органи державної влади України дотрималися зазначених обов'язків у цій справі.

59. Зокрема, ніщо не свідчить, що рішення про видалення заявниці із залу судового засідання ґрунтувалося на її нездатності брати ефективну участь у кримінальному провадженні. Насправді суд першої інстанції так і не здійснив належної оцінки у зв'язку з цим. Матеріали справи свідчать, що заявницю, стверджуваний психічний розлад якої ще не був підтверджений судом першої інстанції, за клопотанням прокурора було позбавлено права брати участь у провадженні з метою забезпечення присутності свідка сторони обвинувачення (див. пункт 16). Однак, навіть припустивши, що могла виникнути необхідність захистити неповнолітнього свідка, який був вразливим, така мета могла виправдати видалення заявниці лише на час допиту цього свідка, а не з усього судового розгляду. Крім того, Уряд не стверджував, що національний суд мав у своєму розпорядженні які-небудь докази, які б переконливо доводили, що поведінка або психічний стан заявниці перешкоджали їй викласти свою позицію під час публічного судового засідання та належним чином захистити себе (див. для порівняння згадані рішення у справах «Г. проти Франції» (*G. v. France*), пункти 54 і 55 та «Васенін проти Росії» (*Vasenin v. Russia*), пункт 139). Її доводи у національних органах влади, надані до Суду, цього не підтверджують.

60. Хоча справді згідно з національним законодавством у редакції, чинній на момент подій, присутність заявниці не була обов'язковою, така присутність передбачалася, якщо стан здоров'я дозволяв їй брати ефективну участь у провадженні (див. пункт 39). Крім того, Пленум Верховного Суду України в постанові № 7 від 03 червня 2005 року конкретно дав вказівку судам забезпечувати участь у засіданнях осіб, стосовно яких розглядалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру, за винятком випадків, коли характер їхньої хвороби цьому перешкоджував (див. пункт 43). Однак, як було зазначено, районний суд не здійснив оцінки здатності заявниці брати участь у розгляді справи.

61. З огляду на наведене та враховуючи важливість предмета спору для заявниці, районний суд з метою забезпечення справедливості кримінального провадження не мав розглядати справу заявниці без спостереження за її поведінкою, перевірки точності її показань та порівняння їх із показаннями потерпілої, інтереси якої необхідно було захистити, та свідків. Попри якість правової допомоги, наданої заявниці на цьому етапі, Суд вважає, що присутність захисника під час провадження не могла компенсувати відсутність у заявниці

можливості викласти свою позицію у суді (див. згадане рішення у справі «Валерій Лопата проти Росії» (*Valeriy Lopata v. Russia*), пункт 128; див. також, *mutatis mutandis*, рішення у справі «Дуда проти Польщі» (*Duda v. Poland*), заява № 67016/01, від 19 грудня 2006 року).

62. Отже, Суд вважає, що проведений за відсутності заявниці судовий розгляд не відповідав вимогам справедливості, закріпленим у пункті 1 статті 6 Конвенції.

(b) Ефективна правова допомога

(i) Загальні принципи

63. Суд нагадує, що для справедливості системи кримінального судочинства надзвичайно важливим є те, щоб обвинувачений мав належний захист як у першій інстанції, так і в апеляційному суді (див. рішення у справі «Петріна проти Хорватії» (*Petrina v. Croatia*), заява № 31379/10, пункт 47, від 13 лютого 2014 року). Проте держава не може нести відповідальність за кожен недолік захисника, призначеного для надання безоплатної правової допомоги або обраного обвинуваченим. Закономірним наслідком є те, що, якщо адвокатура незалежна від держави, то здійснення захисту, по суті, є справою підсудного і його захисника, незалежно від того, чи буде захисник призначений у межах правової допомоги чи фінансуватися приватно (див. рішення у справі «Кускані проти Сполученого Королівства» (*Cuscani v. the United Kingdom*), заява № 32771/96, пункт 39, від 24 вересня 2002 року). Згідно з підпунктом «с» пункту 3 статті 6 Конвенції компетентні національні органи влади зобов'язані втручатися лише у тому випадку, якщо нездатність захисника забезпечити ефективне представництво є очевидною або достатньою мірою доведена до їхнього відома в інший спосіб (див. рішення у справах «Камасінські проти Австрії» (*Kamasinski v. Austria*), від 19 грудня 1989 року, пункт 65, Серія А № 168 та «Дауд проти Португалії» (*Daud v. Portugal*), від 21 квітня 1998 року, пункт 38, Збірник рішень Європейського суду з прав людини 1998-II).

64. Суд також нагадує, що хоча ефективність правової допомоги не обов'язково вимагає проактивного підходу з боку захисника, а якість юридичних послуг не можна виміряти кількістю клопотань або оскаржень, поданих захисником до суду, явно пасивна поведінка може принаймні викликати серйозні сумніви стосовно ефективності захисту. Це особливо актуально, якщо обвинувачений рішуче заперечує обвинувачення та оскаржує докази, або не може бути присутнім у судовому засіданні та забезпечувати свій особистий захист (див. згадане рішення у справі «Васенін проти Росії» (*Vasenin v. Russia*), пункт 142).

(ii) Застосування загальних принципів у цій справі

65. Суд зазначає, що під час кримінального провадження інтереси заявниці представляв призначений державою захисник, К., якого згодом замінила Д. Крім того, Суд зауважує, що обидва захисники були по суті пасивними і не діяли в найкращих інтересах заявниці. У матеріалах справи ніщо не свідчить, що захисник заявниці оскаржувала допустимість будь-яких доказів або подавала клопотання в її інтересах на будь-якій стадії провадження, попри той факт, що сама заявниця послідовно заперечувала обвинувачення та оскаржувала результати судово-психіатричної експертизи, а також спосіб її проведення (див. пункти 6, 15, 18 і 25). Позиція, яку зайняла Д. і висловила у своїй промові, була особливо вражаючою (див. пункт 19).

66. Суд також бере до уваги аргумент заявниці, що вона не могла ефективно оскаржити ухвалу від 14 липня 2014 року, оскільки її захисник не подав апеляційну скаргу. Суд зазначає, що в багатьох справах така бездіяльність захисника призводить до висновку про порушення підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції у поєднанні з пунктом 1 статті 6 Конвенції (див., наприклад, рішення у справах «Сийрак проти Росії» (*Siyrak v. Russia*), заява № 38094/05, пункти 30 – 33, від 19 грудня 2013 року; «Орлов проти Росії» (*Orlov v. Russia*), заява № 29652/04, пункти 109 та 117, від 21 червня 2011 року та «Ананьєв проти Росії» (*Ananyev v. Russia*), заява № 20292/04, пункти 55 і 56, від 30 липня 2009 року). До того ж у цій справі Д. не лише не подав апеляційну скаргу, але й підтримав прокурора, виступаючи за закриття апеляційного провадження, ініційованого самою заявницею, попри важливість предмета спору для заявниці та наявність очевидних підстав для оскарження (див. пункт 27).

67. З огляду на наведене Суд доходить висновку, що надана заявниці правова допомога була серйозно та явно недостатньою. Зовсім не захищаючи права та інтереси заявниці, її призначений державою захисник, як вбачається, підтримував позицію сторони обвинувачення як щодо питань по суті, так і щодо такого важливого процесуального питання, як присутність заявниці у судовому засіданні. Суд уже встановив, що заявниця була несправедливо позбавлена можливості бути присутньою у судовому засіданні та представити власну версію подій і докази (див. пункт 62). Отже, Суд вважає, що недоліки отриманої заявницею правової допомоги були особливо помітними та завдали шкоду з огляду на відсутність у заявниці можливості виправити чи будь-яким чином зменшити негативний вплив такої допомоги на результат провадження щодо неї.

68. Стосовно аргументу Уряду, що заявниця повинна була повідомити суд першої інстанції про низьку якість наданої їй правової допомоги і попросити замінити її захисника, Суд зазначає, що нездатність К. і Д. надати ефективну правову допомогу була явною і

заявниця скаржилася на це. Вона просила органи державної влади, у тому числі районний суд, замінити К. (див. пункти 13 і 15). Стосовно Д., то цей представник вперше з'явився у засіданні 09 липня 2014 року, з якого заявницю було видалено та яке зрештою було відкладено. Наступне й останнє засідання у справі було проведено районним судом за відсутності заявниці, і Уряд не заперечував, що заявниця навіть не знала про це засідання. Вбачається, що Д. зрештою виконала вказівку судді не повідомляти свого клієнта про дату засідання у справі, хоча вона сама вважала, що це суперечить її обов'язку як захисника (див. пункт 17). У своїх скаргах до судів вищих інстанцій заявниця прямо скаржилася на явно неефективну допомогу захисників К. і Д., включно з відмовою Д. подати апеляційну скаргу на ухвалу від 14 липня 2014 року (див. пункти 25 і 28). За таких обставин саме національні суди мали втрутитися та призначити нового захисника або відкласти засідання, доки заявниця не зможе бути належним чином представлена (там само). Однак суди відмовили в розгляді апеляційної скарги заявниці з формальних підстав, посилаючись на те, що апеляційну скаргу міг подати лише захисник заявниці, тоді як відмова захисника зробити це була одним із аспектів скарги заявниці.

69. Насамкінець, хоча в липні 2014 року заявниця отримала певну юридичну консультацію від обраного нею захисника, який, вочевидь, допоміг їй сформулювати її апеляційну скаргу (див. пункт 23), Суд зазначає, що Уряд не стверджував, що цей факт мав призвести до висновку, що заявниця не потребувала наданої державою правової допомоги, або що недоліки останньої не вплинули на справедливість судового провадження.

70. У контексті наведеного Суд вважає, що якість наданої заявниці у цій справі правової допомоги та відсутність належної ретельності з боку національних судів у зв'язку з цим не відповідали вимогам пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

(с) Доступ до апеляційного оскарження

(i) Загальні принципи

71. Суд повторює, що право на доступ до апеляційного суду в кримінальних справах є не більш абсолютним, ніж у цивільних справах, і держава, якій дозволено обмежувати право на апеляційне оскарження, користується певною свободою розсуду щодо таких обмежень (рішення у справах «Девеєр проти Бельгії» (*Deweer v. Belgium*), від 27 лютого 1980 року, пункт 49, Серія А № 35; «Карт проти Туреччини» [ВП] (*Kart v. Turkey*) [GC], заява № 8917/05, пункт 67, ЄСПЛ 2009 (витяги)). Однак ці обмеження не повинні перешкоджати здійсненню цього права у спосіб або такою мірою, за яких буде порушена його суть. Вони повинні переслідувати законну

мету, і має існувати розумна пропорційність між застосовними засобами та метою, якої прагнуть досягти (див. рішення у справі «Герен проти Франції» [ВП] (*Guérin v. France*) [GC], від 29 липня 1998 року, пункт 37, *Збірник рішень Європейського суду з прав людини* 1998-V).

(ii) *Застосування загальних принципів у цій справі*

72. Суд зазначає, що 14 липня 2014 року районний суд постановив ухвалу стосовно пред'явлених заявниці обвинувачень, встановивши, що вона вчинила кримінальне правопорушення. Суд встановив, що вона не могла нести кримінальну відповідальність за станом психічного здоров'я, і ухвалив помістити її до психіатричного закладу. Беззаперечно, згідно з національним законодавством заявниці, в принципі, мала право на розгляд її справи апеляційним судом як щодо питань фактів, так і щодо питань права. Однак, як випливає зі статті 393 КПК України, як особа, до якої застосовувалися примусові заходи медичного характеру, заявниці не мала права подавати апеляційну скаргу на ухвалу від 14 липня 2014 року самостійно і мала зробити це через свого захисника, яким на той момент була призначена їй державною юрист Д. (див. пункт 41). Отже, як вбачається, рішення оскаржувати чи не оскаржувати ухвалу районного суду, було повністю залишено на розсуд Д. Іншими словами, сама заявниці була позбавлена можливості захистити себе в апеляційному суді щодо суті висунутих обвинувачень і оскаржити ухвалу про поміщення її до психіатричного закладу.

73. У зв'язку з цим Суд не залишає поза увагою те, що заявниці, вочевидь, проконсультувалася з обраним нею захисником до подання апеляційної скарги, яку вона подала особисто, без участі законного представника (див. пункт 23). Наскільки цей захисник був залучений до складання апеляційної скарги, невідомо. Важливо, що Уряд не стверджував, що згідно з національним законодавством цей захисник мав право подати апеляційну скаргу від імені заявниці, попри те, що її захисником на той момент була Д., і не вважав, що будь-яка така можливість, якщо вона існувала, розв'язувала б проблему щодо заборони заявниці самостійно подавати апеляційну скаргу. Отже, у Суду немає підстав розглядати це питання.

74. У будь-якому випадку, на думку Суду, той факт, що заявниці не мала можливості подати апеляційну скаргу особисто, важко узгодити зі статтею 6 Конвенції, яка вимагає, щоб особа, обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення, мала право брати ефективну участь у розгляді справи щодо неї. Безсумнівно, можна передбачити ситуації, коли психічний стан обвинуваченого робить його нездатним реалізувати свої процесуальні права, і делегування цих прав іншій особі є виправданим. Проте Суд не буде визнавати лише стверджувану

психічну хворобу заявниці як передбачене і повне обмеження її процесуальних прав, включно з її правом на апеляційне оскарження, зокрема, якщо судами не було проведено оцінки її здатності особисто брати участь в провадженні, яке завершилося постановленням ухвали про її поміщення до психіатричного закладу (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «О.Г. проти Латвії» (*O.G. v. Latvia*), заява № 66095/09, пункт 62, від 23 вересня 2014 року та «Прошкін проти Росії» (*Proshkin v. Russia*), заява № 28869/03, пункт 92, від 07 лютого 2012 року, в яких Суд розглядав подібне питання з точки зору пункту 4 статті 5 Конвенції щодо затриманої особи). Важливість предмета спору – тримання заявниці в психіатричному закладі – змушує дійти такого висновку.

75. Крім того, як свідчать обставини цієї справи, захисник заявниці Д. не подав апеляційну скаргу всупереч бажанню заявниці та незважаючи на наявність потенційно обґрунтованих підстав для оскарження. Оскільки заявниця не мала прямого доступу до цього засобу юридичного захисту, це мало незворотні наслідки для результату провадження та її прав.

76. У зв'язку з цим Суд не може не зазначити із занепокоєнням, що хоча чинне на момент подій національне законодавство щодо участі у засіданнях та ініціювання судового перегляду триваючого психіатричного лікування було змінено в 2017 році (див. пункти 42), жодних змін не було внесено щодо такого важливого аспекту, як право обвинуваченого особисто подавати апеляційну скаргу на ухвалу у кримінальному провадженні про застосування примусових заходів медичного характеру.

77. Загалом, Суд вважає, що за обставин цієї справи відмова у розгляді апеляційної скарги заявниці була невиправданим обмеженням її процесуальних прав, а тому було несумісною з вимогами статті 6 Конвенції.

(d) Висновок

78. Оцінюючи загальну справедливість судового розгляду, Суд, беручи до уваги всі зазначені фактори, зокрема необґрунтоване видалення заявниці із залу суду першої інстанції в поєднанні з наданою їй неефективною правовою допомогою, і відсутністю будь-якого належного обґрунтування ненадання їй можливості особисто подати апеляційну скаргу у кримінальному провадженні щодо неї, доходить висновку, що права заявниці були порушені такою мірою, що це підірвало загальну справедливість провадження. Отже, Суд вважає, що було порушено пункт 1 і підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

II. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

79. На підставі тих самих фактів заявниця також скаржилася, що вона не мала доступу до апеляційного оскарження у кримінальному провадженні щодо неї, що її поміщення до психіатричного закладу було незаконним і вона не мала можливості ініціювати перегляд законності такого поміщення до психіатричного закладу. Вона посилалася на пункти 1 і 4 статті 5 Конвенції та статтю 2 Протоколу № 7 до Конвенції.

80. Беручи до уваги факти справи, доводи сторін та свої наведені раніше висновки за статтею 6 Конвенції, Суд вважає, що він розглянув основні юридичні питання, порушені у справі, і немає потреби в окремому розгляді прийнятності та суті скарг, які залишилися (див. рішення у справі «Центр юридичних ресурсів в інтересах Валентина Кимпеану проти Румунії» [ВП] (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*) [GC], заява № 47848/08, пункт 156, ЄСПЛ 2014).

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

81. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

82. Заявниця вимагала 50 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

83. Уряд вважав цю вимогу необґрунтованою.

84. Стосовно моральної шкоди Суд нагадує, що якщо, як і у цій справі, особа стала потерпілою внаслідок провадження, яке призвело до порушення вимог статті 6 Конвенції, належним способом виправлення такого порушення може, в принципі, бути новий розгляд або відновлення провадження на вимогу заявника (див. рішення у справі «Кудак проти Литви» [ВП] (*Cudak v. Lithuania*) [GC], заява № 15869/02, пункт 79, ЄСПЛ 2010 з подальшими посиланнями). Суд вважає, що у цій справі присудження справедливої сатисфакції може ґрунтуватися лише на тому факті, що заявниця не змогла скористатися гарантіями статті 6 Конвенції. Хоча Суд не може робити припущення щодо результату провадження на національному рівні, якби ситуація була іншою, він вбачає обґрунтованим вважати заявницю такою, яка була позбавлена реальної можливості. Крім того, заявниця зазнала моральної шкоди, і встановлення порушення Конвенції не становитиме

достатню справедливу сатисфакцію. Беручи до уваги характер встановлених порушень та здійснюючи оцінку на засадах справедливості, як того вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявниці 5 400 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

85. Заявниця також вимагала 5 100 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у національних судах і у Суді. Вона надала копію договору з її захисником, згідно з яким вона зобов'язувалася сплатити за надану правову допомогу 50 євро за годину, а також детальну інформацію про час, витрачений представником на справу, який становив загалом 102 години, враховуючи підготовку апеляційної і касаційної скарг заявниці на ухвалу від 14 липня 2014 року.

86. Уряд вважав, що вимога була необґрунтованою та надмірною. Зокрема, він поставив під сумнів участь представника заявниці у Суді в провадженні на національному рівні (див. пункт 23).

87. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявні в нього документи та зазначені критерії Суд вважає за розумне присудити заявниці 3 800 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді.

С. Пеня

88. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятною скаргу за статтею 6 Конвенції на справедливість кримінального провадження з огляду на відсутність заявниці у судових засіданнях, низьку якість наданої правової допомоги та відсутність доступу до апеляційного оскарження;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 і підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що немає потреби розглядати прийнятність та суть скарг за статтею 5 Конвенції та статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 5 400 (п'ять тисяч чотириста) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 3 800 (три тисячі вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені безпосередньо на рахунок, вказаний паном Левицьким;
 - (iii) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 06 червня 2024 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytchik*)
Секретар

Маттіас Гуйомар
(*Mattias Guyomar*)
Голова